

โลกทรรศน์ชาวไทยภาคใต้ที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็ก

Southern Thais' World View as Appeared in Lullabies

คำสำคัญ (Key word) : โลกทรรศน์ (World View), เพลงกล่อมเด็ก (Lullabies)

จำเริญ แสงดวงแข*

* พ.ม.,กศ.ม. (ภาษาและวรรณคดีไทย)

อาจารย์ ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Jumrern Saengdounghae**

** Higher Certificate of Secondary School Teaching (Special), M.Ed. (Thai Language and Literature)
Instructor, Dept. of Thai Language and Eastern Language, Faculty of Humanities and Social
Science, Thaksin University

Abstract

This research was aimed to study general views of Southern Thai society as appeared in the verses of lullabies. The general views were later analyzed in order to look for Southerners' world views in various aspects : the relations between human beings, human beings and nature, and human beings and the supernatural.

On the aspects of relations between human beings, Southerners' world views could be classified into 5 categories : the views an individual had on others as related to sexes, on family, on religions, on government officials, and on their motherland. The lullabies revealed that : Men were society leaders while women took care of their family. Religions stood as a soul asylum for the people in the society. Government officials were viewed to possess higher social status than normal citizens and men had to protect their motherland.

Concerning Southern Thais' world views on the relations between human beings and nature, Southerners regarded nature as an amazingly beautiful thing. It was, as well, valuable to them because all of the necessities of life derived from the nature. Southerners, however, viewed that nature was related to the supernatural.

Concerning Southerners' world views on the relations between human beings and the supernatural, there were two types of relations : ways of thought concerning black magic and ways of thoughts concerning religions. The study revealed that Southerners paid more attention to black magic than religions.

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของสังคมชาวไทยภาคใต้ที่ปรากฏอยู่ในเนื้อร้องเพลงกล่อมเด็ก และนำสภาพทั่วไปที่ปรากฏอยู่เป็นพื้นฐานในการพิจารณาหาโลกทรรศน์ชาวไทยภาคใต้ในแง่มุมต่างๆ คือศึกษาโลกทรรศน์ชาวไทยภาคใต้ในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ

ผลการศึกษาปรากฏว่าโลกทรรศน์ชาวไทยภาคใต้ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ จำแนกความสัมพันธ์ออกได้เป็น 5 ลักษณะ คือโลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อบุคคลตามสภาพของเพศ, โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อสถาบันครอบครัว, โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อสถาบันศาสนา, โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและข้าราชการ และโลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อมาตุภูมิ ซึ่งเพลงกล่อมเด็กได้สะท้อนให้เห็นว่า นรุษมีสภาพเป็นผู้นำของสังคมและสตรีเป็นผู้ดูแลครอบครัว สถาบันศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจของสังคม ข้าราชการมีสถานะทางสังคมสูงกว่าสามัญชน และนรุษเป็นผู้มีหน้าที่ในการปกป้องมาตุภูมิ โลกทรรศน์ของชาวไทยภาคใต้ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ชาวไทยภาคใต้เห็นว่าธรรมชาติเป็นสิ่งดงามน่าพิศวง มีคุณค่าต่อชีวิตของตน เพราะปัจจัยในการดำรงชีวิตล้วนแต่เกิดจากผลผลิตในธรรมชาติทั้งสิ้น และมองว่าธรรมชาติมีส่วนเกี่ยวพันกับความเร้นลับเหนือธรรมชาติ โลกทรรศน์ของชาวไทยภาคใต้ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ได้จำแนกความสัมพันธ์ออกเป็น 2 ลักษณะ คือแนวคิดด้านไสยศาสตร์และแนวคิดด้านศาสนา ชาวไทยภาคใต้จะสนใจเรื่องเร้นลับทางไสยศาสตร์มากกว่าปรัชญาพุทธศาสนา

คำนำ

การที่มนุษย์จะเข้าใจถึงวิถีชีวิตของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้อย่างลึกซึ้งนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาถึงโลกทรรศน์ของชนกลุ่มที่ตนต้องการเข้าใจ เพราะวิถีชีวิตเป็นเพียงปรากฏการณ์พื้นผิวที่สามารถเห็นได้ แต่ส่วนที่กำหนดวิถีชีวิตนั้นก็คือโลกทรรศน์ ซึ่งเป็นผลมาจากการปรับตัวของชนกลุ่มนั้นมาแต่อดีต โดยสืบทอดทรรศนะให้แก่ชนกลุ่มเดียวกันมาในรูปของความรู้และวัฒนธรรม ดังมีคำนิยามว่า (สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ และคณะ, 2521) “โลกทรรศน์ คือภาพที่แสดงให้เห็นหรือยังเห็นสิ่งต่างๆ อันเกิดจากความรู้ ประสบการณ์ และวัฒนธรรมที่สืบทอดของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มชนแต่ละกลุ่ม”

การศึกษาโลกทรรศน์เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคมมนุษย์ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาโลกทรรศน์ของชนต่างทวีป ต่างประเทศ หรือต่างถิ่น ไม่จะเป็นการศึกษาถึงโลกทรรศน์ของชนต่างกลุ่มหรือชนกลุ่มเดียวกัน เพราะการศึกษานั้นจะทำให้สามารถทราบถึงทรรศนะที่กำหนดวิถีชีวิตของชนในกลุ่มได้

ภาคใต้ของประเทศไทยมีสภาพแตกต่างจากภาคอื่นของประเทศอย่างเห็นได้ชัด ที่ตั้งของจังหวัด 14 จังหวัด ซึ่งเป็นพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันมีลักษณะแคบยาว อุดมด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ย่อมเป็นปัจจัยที่กำหนดให้กลุ่มชนผู้อาศัยภายในอาณาเขต มีลักษณะการดำรงชีวิตแตกต่างไปจากกลุ่มชนในท้องถิ่นอื่น ทั้งในด้านการประกอบอาชีพ การสร้างที่อยู่อาศัย ขนบประเพณี ภาษา และความเชื่อบางประการ ซึ่งส่วนประกอบเหล่านี้เองที่เป็นพื้นฐานของโลกทรรศน์ชาวไทยภาคใต้

ชาวไทยภาคใต้ได้สืบทอดความรู้ ประสบการณ์ และวัฒนธรรมของชนรุ่นก่อนมาในรูปของวรรณกรรมอันประกอบด้วยนิทาน ตำนาน เพลง คำสอน สุภาษิต และคำพังเพย บทเพลงพื้นบ้านที่แพร่หลายกว้างขวางในหมู่ชนชาวภาคใต้นั้นมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชนกลุ่มนี้อยู่มากน้อย ทั้งเพลงบอก เพลงนา และเพลงประเภทอื่นๆ แต่ที่เกี่ยวพันกับชีวิตประจำวันของชาวใต้อันอดีตเป็นอย่างมากก็คือเพลงกล่อมเด็ก

เพลงกล่อมเด็กเป็นมรดกสังคมที่สืบทอดกัน

มาเป็นเวลานาน และมีคุณค่าด้านต่างๆ แฝงเร้นอยู่ ดังที่
ประคอง สะสม และ เอื้อมพร กิจวิวัฒนกุล (ประคอง
สะสม และ เอื้อมพร กิจวิวัฒนกุล, 2516) กล่าวว่า

เพลงกล่อมเด็กนั้นมีมานานจนเราไม่ทราบเวลาที่
เกิดแน่นอน แต่ก็คงเกิดไม่นานนักภายหลังการ
ที่มนุษย์เริ่มรู้จักใช้ภาษาพูด ตามความคิดของ
นักมานุษยวิทยาถือว่าเพลงกล่อมเด็กนั้นเป็น
ประเภทหนึ่งของวรรณคดีมุขปาฐะ (Oral Literature)
และมีการวิวัฒนาการมาจนกลายเป็น
เครื่องมือทางวรรณคดีเพื่อใช้รักษาเรื่องราวความ
คิดของคนโบราณ แม้ว่าสังคมปัจจุบันจะถือว่า
เพลงกล่อมเด็กนี้เหมาะสำหรับเด็กมากกว่า
ผู้ใหญ่ก็ตาม แต่ก็มีความงดงามทางศิลปะและ
ไม่ใช่ว่าแต่เนื้อเรื่องที่ไร้สาระหรือต่างๆ เพลงเหล่านี้
ยังสอดแทรก ปรัชญา อารมณ์ขัน และแสดง
ให้เห็นถึงระบบของสังคมดั้งเดิมด้วย

เพลงกล่อมเด็กภาคใต้มีเนื้อร้องที่แสดงถึงภาพ
ความเป็นอยู่และชีวิตของชนในถิ่นอย่างเด่นชัด ทั้งใน
ด้านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ โดยกล่าวถึง
สภาพของคนกับสังคม ในด้านความสัมพันธ์ระหว่าง
มนุษย์กับธรรมชาติ โดยกล่าวถึงสภาพธรรมชาติที่สัมพันธ์
กับชีวิต และในด้านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่ง
เหนือธรรมชาติ โดยกล่าวถึงความเชื่อทางศาสนา และ
ความเชื่อเกี่ยวกับผีบางเทวดา จึงสามารถใช้เนื้อเพลง
กล่อมเด็กของชาวไทยภาคใต้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์
หาโลกทรรศน์ของชาวไทยภาคใต้ได้

วัตถุประสงค์และวิธีการ

ลำดับขั้นของการศึกษาค้นคว้า

1. ขั้นศึกษารวบรวมข้อมูล

1.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความหมายของ

คำว่าโลกทรรศน์

1.2 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเพลงกล่อม

เด็กโดยทั่วไป

1.3 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเพลงกล่อมเด็ก

ในภาคใต้

1.4 รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเพลงกล่อมเด็กใน

ภาคใต้ ทั้งโดยการเก็บจากเอกสาร แถบบันทึกเสียง และ
ออกเก็บข้อมูลภาคสนาม

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 วิเคราะห์สภาพทั่วไปของสังคมไทยภาคใต้ที่

ปรากฏในเพลงกล่อมเด็ก

2.2 วิเคราะห์โลกทรรศน์ชาวไทยภาคใต้ในแง่

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์

2.3 วิเคราะห์โลกทรรศน์ชาวไทยภาคใต้ในแง่

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

2.4 วิเคราะห์โลกทรรศน์ชาวไทยภาคใต้ในแง่

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ

3. ขั้นสรุป และอภิปรายผล

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

เพลงกล่อมเด็กของชาวไทยภาคใต้ได้สะท้อนถึง
ชีวิตความเป็นอยู่, สภาพภูมิศาสตร์, ค่านิยม, อารมณ์ขัน
และวรรณกรรมที่แพร่หลายในท้องถิ่นภาคใต้ เนื้อร้อง
เพลงกล่อมเด็กหลายบทได้แสดงถึงการปลูกฝังโลก-
ทรรศน์ให้แก่บุคคลตั้งแต่ยังเป็นทารก

โลกทรรศน์ของชาวไทยภาคใต้ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ได้จำแนกความสัมพันธ์ออกได้เป็น 5 ลักษณะ คือ โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อบุคคลตามสภาพของเพศ, โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อสถาบันครอบครัว, โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อสถาบันศาสนา, โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและข้าราชการ และโลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อมาตุภูมิ

โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อบุคคลตามสภาพของเพศ ชาวไทยภาคใต้เห็นว่าสตรีต้องรักษานวลสงวนตัว ไม่คบหาสมาคมกับชายใดจนกว่าจะได้แต่งงานตามประเพณี ประพฤติตนเรียบร้อย ดำรงกิริยามารยาท มีรักเดียวใจเดียว มีความสามารถในการทำหน้าที่แม่บ้าน และช่วยเหลือครอบครัวในการประกอบอาชีพ กล่าวคือมุ่งให้สตรีเป็นแม่เรือนและทำหน้าที่เป็นผู้ตามที่ดี บุรุษเพศต้องมีความรู้ มีความกล้าหาญ เป็นนักเลง ไม่ลุ่มหลงในสุรายาเสพติดและการพนัน มีความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ เป็นคนที่เชื่อถือได้ ไม่โลเลเหลวไหล ควรมีครอบครัวเป็นหลักฐานเมื่อถึงวัยอันควร กล่าวคือมุ่งหมายให้บุรุษมีลักษณะเป็นหัวหน้าทั้งในครอบครัวและในสังคม

โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อสถาบันครอบครัว ชาวไทยภาคใต้เห็นว่า คู่สมรสควรมีศักดิ์ฐานะเสมอกัน มีวัยใกล้เคียงกัน ชีวิตการครองเรือนที่ดีนั้นสามีควรเป็นผู้นำ ภรรยาต้องจงรักภักดีต่อสามี แต่สามีอาจมีภรรยาได้หลายคน สังคมจะไม่ลงโทษบุรุษที่มีอนุภรรยา แต่จะดูถูกสตรีที่ได้สามีของผู้อื่น นิยมการสู่ขอแต่งงานตามประเพณี สังคมไทยภาคใต้เป็นสังคมแบบเครือญาติ ดังนั้นการยอมรับในวัยวุฒิจึงมีอยู่มาก บิดามารดามีหน้าที่เลี้ยงดูบุตร บุตรสาวต้องอยู่ในโอวาทบิดามารดาอย่างเคร่งครัด บุตรชายควรเป็นที่พึ่งของบุพการีได้ ญาติผู้ใหญ่มีหน้าที่อุปการะญาติผู้น้อย ญาติผู้น้อยควรเชื่อฟังญาติผู้ใหญ่และมีความกตัญญู

โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อสถาบันศาสนา ชาวไทยภาคใต้เห็นว่าบุรุษควรบวชเรียนเมื่อถึงวัย และควรบวชก่อนเข้าพิธีสมรส เนื่องจากวัดเป็นสถานที่ให้ความรู้ จึง

นับว่าวัดเป็นแหล่งสร้างผู้นำในสังคมอีกประการหนึ่งด้วย สถาบันศาสนาจึงอยู่ในความเพ่งเล็งของประชาชน ถ้าบุคคลในสถาบันศาสนาประพฤติผิดจากแนวปฏิบัติของคนก็จะถูกตำหนิ บุคคลในสังคมทุกคนมีหน้าที่ทะนุบำรุงสถาบันศาสนา

โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและข้าราชการ โลกทรรศน์ที่ชาวไทยภาคใต้มีต่อชนกลุ่มนี้มีลักษณะขัดแย้งอยู่ในตัวเอง ชาวใต้เห็นว่าข้าราชการเป็นชนชั้นสูงกว่าตน มีเกียรติมีฐานะ แต่ก็ไม่ได้ยกย่องข้าราชการว่าเป็นผู้มีคุณธรรม เมื่อจะคบค้าสมาคมก็ไม่สะดวกใจ ชาวใต้เกลียดกลัวเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง แต่ยอมรับว่าแหล่งปกครองเป็นแหล่งของความเจริญและวัฒนธรรม ชาวใต้เห็นว่าระบบราชการเป็นระบบของการกดขี่และการประจบสอพลอ แต่เห็นว่าการเป็นกรรมาของข้าราชการมีความสุขสบายกว่าเป็นกรรมาของประชาชนธรรมดา

โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อมาตุภูมิ ชาวไทยภาคใต้มีความผูกพันกับถิ่นกำเนิดเป็นอย่างมาก รักถิ่นกำเนิดและพอใจอยู่ร่วมกับคนถิ่นเดียวกัน บุรุษนิยมเดินทางออกนอกถิ่นมากกว่าสตรี ชาวใต้ไม่รังเกียจคนต่างถิ่น และต่างชาติซึ่งมาตั้งรกรากอยู่ในถิ่นของตน และเห็นว่าหน้าที่ในการปกป้องมาตุภูมิเป็นของบุรุษทุกคน

โลกทรรศน์ของชาวไทยภาคใต้ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ชาวไทยภาคใต้เห็นว่าธรรมชาติเป็นสิ่งงดงามน่าพิศวง มีคุณค่าต่อชีวิตของตน เพราะปัจจัยในการดำรงชีวิตทั้ง 4 ประการ อันได้แก่อาหาร, เครื่องนุ่งห่ม, ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ล้วนแต่เกิดจากผลผลิตในธรรมชาติทั้งสิ้น และมองว่าธรรมชาติมีส่วนเกี่ยวพันกับความร้นลับเหนือธรรมชาติ เช่น เชื่อว่าต้นไม้บางชนิดมีวิญญาณสิงสู่ ทิศทางวันเดือน ปี เกี่ยวข้องกับโหราศาสตร์และวิถีชีวิตมนุษย์

โลกทรรศน์ของชาวไทยภาคใต้ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ได้จำแนกความสัมพันธ์ออกเป็น 2 ลักษณะ คือแนวคิดด้านไสยศาสตร์และแนวคิดด้านศาสนา

แนวคิดด้านไสยศาสตร์ ชาวไทยภาคใต้ถือว่า
มีสิ่งเหนือธรรมชาติเป็นเจ้าของธรรมชาติอยู่ เชื่อในคำ
สาบานและการบนบานศาลกล่าว เชื่อในคาถาอาคม มี
ความศรัทธาในการใช้พิธีการทางคุณไสยกระทำสิ่งที่ให้
คุณให้โทษแก่ตนเองหรือผู้อื่น และมีความเชื่อในเรื่อง
พรหมลิขิต

แนวคิดด้านศาสนา ชาวไทยภาคใต้เชื่อเรื่องชาติ
เรื่องภพ และเชื่อว่ากรรมสามารถส่งผลไปยังชาติภพอื่นได้
ผู้ที่ทำบาปจะตกนรก ผู้ที่ทำบุญจะได้ไปสวรรค์ เน้นการ
ปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณีมากกว่าการศึกษาปรัชญา
พุทธศาสนา ยึดมั่นในวัดมากกว่าพระธรรม เช่นยึดเอา
พระพุทธรูปเป็นเครื่องรางของขลัง มีความใฝ่ฝันเกี่ยวกับ
ยุคในอุดมคติ คือ ยุคพระศรีอาริย์ และยอมรับแนวคิด
ในเรื่องนิพพาน

เอกสารอ้างอิง (Reference)

- ประคอง สะสม เอี่ยมพร กิจวิวัฒน์กุล. 2516.
“คติชาวบ้านในบทกล่อมเด็ก” ใน กรองภาษา
และวรรณกรรม. คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ
ภิญโญ จิตต์ธรรม. 2509. เพลงพื้นเมืองภาคใต้
“ร้องเรือ”. โรงเรียนสตรีฝึกหัดครูสงขลา.
สงขลา
สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ และคณะ. 2521. โลกทรรศน์ไทย
ภาคใต้. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สงขลา. สงขลา
เหงียน เกา กี. 2520. สันชาติ. (แปลโดย พงษ์ พินิจ).
กรุงเทพ.